

ТВОРЧИСТЬ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХОРЕОГРАФІЇ

УДК 37.011.3:793

Тетяна Саєнко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва,
докторант кафедри соціальної і колекційної педагогіки
Полтавського державного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

ТВОРЧИСТЬ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХОРЕОГРАФІЇ

У статті розглянуто різні підходи до визначення поняття "творчість". Визначено роль і місце творчості в процесі професійної підготовки майбутніх викладачів хореографії. Описано етапи прояву творчості в процесі опанування магістрантами авторського курсу "Народний костюм та сценічне оформлення танцю".

Ключові слова: процес професійної підготовки, майбутні викладачі хореографії, творчість, етапи, авторський курс "Народний костюм та сценічне оформлення танцю".

В статье рассматриваются различные подходы к определению понятия "творчество". Определены роль и место творчества в процессе профессиональной подготовки будущих преподавателей хореографии. Описаны этапы проявления творчества в процессе изучения курса "Народный костюм и сценическое оформление танца".

Ключевые слова: процесс профессиональной подготовки, будущие преподаватели хореографии, творчество, этапы, авторский курс "Народный костюм и сценическое оформление танца".

Different approaches to creativity definition are observed in the article. The role and position of creativity in the process of the future dance teacher's training are defined. Stages of creativity development in the author's course "Folk costume and the science dance decoration" using are described.

Key words: professional training, future dance teacher, creativity, stages, author's course "Folk costume and the science dance decoration".

Постановка проблеми. У сучасних умовах значно підвищився інтерес дослідників до проблеми професійної підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін (комунікабельних, ініціативних, творчих). У зв'язку з цим все більшої теоретичної і практичної значущості набувають проблеми створення оптимальних педагогічних умов для прояву творчості майбутніх спеціалістів під час навчання у вищих педагогічних навчальних закладах.

Питання професійного становлення майбутнього викладача мистецьких дисциплін, формування та вдосконалення фахової підготовки дістали широке висвітлення в психолого-педагогічних дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам професійної і професійно-педагогічної освіти присвячені наукові праці С. Батищева, І. Васильєва, І. Канковського, В. Ковальчук, В. Лозовецької, Н. Ничкало, В. Радкевича, О. Щербак.

Пріоритетні завдання сучасної мистецької освіти розглядали Д. Авербах, Г. Андреева, І. Зязюн, М. Лещенко, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Олексюк, В. Орлов, О. Рудницька, А. Чебикін, О. Шевнюк, В. Шульгіна, Б. Юсов та ін.

Різним аспектам професійної підготовки в галузі мистецької педагогіки присвячені наукові

розвідки О. Банів (професійна підготовка майбутніх дизайнерів); О. Кайдановська, С. Коновець, І. Мужикова, Г. Сотська, Ю. Мохірева (професійна підготовка вчителів та викладачів образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва); Г. Білозерська, Н. Гунько, Н. Євстігнеєва, О. Реброва, О. Шевченко (професійна підготовка майбутнього педагога-музиканта); О. Жиров, О. Мікулінська, Г. Ніколас, О. Таранцева, Ю. Тарасов, М. Шевченко (професійна підготовка майбутніх вчителів хореографії).

Аналіз психолого-педагогічної теорії та практики показав, що, незважаючи на розуміння важливості професійної підготовки викладачів мистецьких дисциплін, а саме хореографії, ця проблема залишається недостатньо розробленою. Огляд наукових праць з проблеми свідчить про те, що відсутні роботи, в яких обґрунтовано необхідність занять творчістю майбутніми викладачами хореографії.

Метою даної статті є з'ясування ролі і місця творчості в процесі професійної підготовки майбутніх викладачів хореографії.

Виклад основного матеріалу. Творчість є предметом дослідження з давніх часів. Про глибокий інтерес до неї свідчить бажання багатьох дослідників розробити теорію творчості.

Ще з часів Платона і Аристотеля поняття "творчість" трактувалося як створення того, що

ТВОРЧИСТЬ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХОРЕОГРАФІЇ

раніше не існувало, тобто створення нового. Отже, творчість визначалася як діяльність, що породжує дещо якісно нове, ніколи раніше не існуюче [6].

У статті “Творчість”, написаній Ф. Батюшковим, що увійшла до “Енциклопедичного словника” Брокгауза і Єфрона, зазначається, що творчість є створенням нового [3]. У “Радянському енциклопедичному словнику” творчість визначається як діяльність по створенню якісно нового, що вирізняється неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю. При цьому зазначається, що творчість специфічна для людини, тобто завжди передбачає творця – суб’єкта творчої діяльності [8]. Визначення творчості, як процесу людської діяльності по створенню якісно нових матеріальних і духовних цінностей, дає філософський словник [12].

В. Цапок, досліджуючи філософські аспекти визначення творчості, підкреслює, що творчість веде до розвитку особистості, до її самореалізації у процесі створення матеріальних і духовних цінностей [13]. З філософської точки зору, зазначає А. Спіркін, творчість можна розглядати як мислення і практичну діяльність, результатом яких є створення оригінальних, неповторних цінностей, встановлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження матеріального світу або духовної культури.

“Психологічний словник” подає визначення творчості як діяльність, результатом якої є створення матеріальних або духовних цінностей [7]. У “Педагогічній енциклопедії” поняття “творчість” трактується як свідомо, цілеспрямована, активна діяльність людини, спрямована на пізнання та перетворення дійсності, створення нових, оригінальних, ніколи раніше неіснуючих предметів, витворів з метою вдосконалення матеріального та духовного життя суспільства [5].

С. Рубінштейн визначає творчість як діяльність по створенню нового, оригінального, що виходить не тільки в історію розвитку самого творця, але й в історію розвитку науки, мистецтва [9].

Означення творчості як процесу створення, відкриття нового, що для даного конкретного суб’єкта було невідомим, дає В. Моляко [3]. Цінним у даному визначенні творчості є підкреслення можливості суб’єктивної новизни її результату.

Л. Виготський писав, що творчість – це діяльність людини по створенню нового, чи то речі зовнішнього світу, чи умови або почуття, що живуть і знаходяться у самій людині [2].

Я. Пономарьов у ході своїх досліджень встановив зв’язки творчості з психологічними якостями особистості, проаналізував структуру психологічного механізму творчості та визначив творчість як механізм розвитку, як взаємодію, що веде до розвитку [6]. З визначеного впливає, що у процесі творчості реалізуються творчі можливості індивідуальності і здійснюється їх розвиток. Особливості процесу творчості полягають у тому, що сам процес впливає на результат, що своєю чергою виражається не тільки предметно, а й у зміні самого суб’єкта творчості.

Творчі можливості особистості реалізуються не тільки у спеціальній діяльності по створенню загальнокультурних цінностей, а й у самому процесі життя людини, самореалізації її як засобу самоутвердження через самовираження і саморозвиток. При цьому під творчим самовираженням розуміється здатність людини будувати свій внутрішній світ, своє світовідчуття, сприйняття самого себе у цьому світі.

Н. Кичук зазначає, що творчість – складне і водночас комплексне явище, зумовлене розмаїттям соціально-психологічних і психолого-фізіологічних передумов. Вона є умовою становлення, самопізнання і розвитку особистості. Дослідниця підкреслює, що вирішальну роль у творчості відіграє розумова діяльність, яка органічно поєднує логічне мислення і уявлення. Н. Кичук розглядає творчість як важливу форму людської практики, активізації потенціалу суб’єкта у процесі особистісних змін, вважаючи, що творчий потенціал виражається у різних видах активності людини.

У процесі творчості, підкреслює С. Сисоєва, у різних видах активності людини зберігається її творча суть – пошуково-перетворююча діяльність [10].

Внутрішню потребу особистості до пошуково-перетворюючої діяльності К. Роджерс називає внутрішнім потенціалом до глибинної та конструктивної творчості [12]. Виходячи з вище сказаного, В. Андреев визначає творчість як один з видів людської діяльності, спрямованої на розв’язання певної суперечливості (розв’язання творчого завдання), для якої необхідні об’єктивні (соціальні, матеріальні) і суб’єктивні особистісні умови (знання, уміння, творчі здібності), результат якої має новизну і оригінальність, особисту та соціальну значимість, а також прогресивність [1].

Творчість як вид людської діяльності, за визначенням М. Лазарева, характеризується рядом відповідних ознак, що реалізуються не ізолювано, а у цілісній єдності. Це перш за все

ТВОРЧИСТЬ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХОРЕОГРАФІЇ

такі ознаки, як: об'єктивна необхідність у творчій діяльності для реального прогресу суспільства, охоплення творчістю всіх сфер людської життєдіяльності; соціальна і особистісна значимість та прогресивність творчої діяльності; наявність об'єктивних умов для творчості; наявність суб'єктивних (особистісних творчих здібностей, умінь, позитивних мотивів) передумов для творчості; наявність діалектичного протиріччя та конкретизація його у творчості; новизна або оригінальність процесу або результату; розвиток особистості у процесі творчої діяльності [11].

Таким чином, існує безліч підходів до визначення творчості. Але у загальному значенні творчість – це процес створення нового, раніше не існуючого. Загальнонауковий аналіз переконує в тому, що творчість є інтегральною якістю особистості, яка виявляється в діяльності і зумовлює її успіх. Відповідно до цього творчість розглядається у співвіднесенні з творчою діяльністю, а специфіка останньої дозволяє визначити феномен творчої особистості.

У професійній підготовці викладача хореографія (творчість) відіграє важливу роль і є невід'ємним елементом усіх етапів формування індивідуального стилю майбутнього фахівця в процесі навчання у ВНЗ (створення хореографічних етюдів; виконання вправ на розвиток акторської майстерності; хореографічна імпровізація; логічне продовження пошуку хореографічної пластики за початковим рухом, запропонованим викладачем; створення власної хореографічної пластики, техніки виконання рухів; написання сценаріїв концертних програм, хореографічних вистав; участь у концертах різних рівнів; створення авторських хореографічних композицій для танцювальних колективів; проведення власних уроків танцю; визначення напрямків удосконалення індивідуального стилю професійної діяльності; підготовка і захист дипломної хореографічної постановки (визначення хореографічного стилю майбутньої постановки, написання лібрето, підбір музичного матеріалу та виконавців, створення хореографічної композиції, розробка ескізів костюмів, презентація роботи на публіку).

Загалом, можна стверджувати, що викладач хореографії не може бути нетворчою людиною, бо в хореографії має місце взаємодія мистецтв, в якій інтегруються танцювальний рух, музика, драматургія танцю, образотворче мистецтво.

Найбільш тісним у хореографії є зв'язок танцювального руху з образотворчим мистецтвом. Він полягає у значенні костюму і прикрас, особливо у ритуально-тотемічних та

ранніх мисливських танцях, у яких кожен елемент вбрання, кожна лінія на тілі або прикраса мали функціональне значення й зумовлювали семантику рухів і фігур, малюнок танцю. Символіка кольорів, орнаменту танцю, його художніх елементів нерідко слугувала ключем до усвідомлення символічного значення самих танцювальних рухів. Водночас, шумлячі браслети танцівників минулого й сучасності, які здавна були невід'ємним елементом танцювального костюму, завжди мали багатофункціональне призначення і слугували не лише яскравою прикрасою, а й музичним супроводом [4].

На наш погляд, великі можливості для прояву творчості майбутніх викладачів хореографії надає вивчення авторського курсу "Народний костюм та сценічне оформлення танцю", який впроваджено в процес підготовки магістрів хореографічного мистецтва в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка.

Початковим етапом творчості в процесі створення сценічних костюмів є образотворча грамота. Тому, на заняттях з курсу майбутні фахівці вивчають основи образотворчої грамоти (роль композиції в малюнку, композиція орнаменту, композиція костюму, основи виконання графічного малюнка, рисунок драпіровок і складок на тканині); теорія кольору (психологія впливу кольору на почуття людини, кольорове коло, змішування кольорів, колір в народному вбранні, сценічне сприйняття кольору, колір у костюмі); рисунок фігури та голови людини (будова людського тіла і її значення для створення сценічного костюму, пропорції фігури людини, рисунок людини з натури, рисунок фігури людини за схемою); прийоми створення сценічного костюму (побудова силуету та визначення пропорцій сценічного вбрання, рисунок окремих деталей та декоративного оздоблення костюмів, прийоми рисунку сценічних костюмів по схемам).

Після навчання магістрантів правильно зображувати предмети, фігуру людини, визначити графічні пропорції костюма, можливим є перехід до творчого осмислення сценічного костюма як невід'ємної складової танцю, виду мистецтва.

Другим етапом творчості є створення магістрантами ескізів сценічних костюмів для різних вікових груп до: народно-сценічного танцю (етнографічний сценічний костюм; сценічний костюм за мотивами українського народного вбрання та народного вбрання різних країн світу); сучасної хореографії (сучасний бальний танець,

ТВОРЧИСТЬ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХОРЕОГРАФІЇ

модерн, брейк, диско, хіп-хоп, джаз стріт, афро джаз, флеш, контемп, бродвей).

Наступним етапом прояву творчості є безпосереднє створення сценічних костюмів для різних видів хореографії (за власним вибором магістрантів) на ляльку.

Заключним етапом діяльності магістрантів у зазначеному аспекті є презентація власних творчих робіт: підготовка, оформлення і експозиція ескізів сценічних костюмів на виставці та під час захисту дипломної хореографічної постановки.

Висновки. Резюмуючи вищесказане, слід зазначити, що творчість відіграє важливу роль і є невід'ємним елементом усіх етапів професійної підготовки майбутніх викладачів хореографії. Опанування курсу "Народний костюм та сценічне оформлення танцю" створює сприятливі педагогічні умови для прояву творчості магістрантів під час вивчення мистецтва сценічного костюму.

1. Андреев В. Дидактика воспитания и самовоспитания творческой личности: Основы педагогики творчества. – Казань, Изд-во Казанского университета, 1988. – 237 с.

2. Выготский Л.С. Психология искусства – М.: Искусство, 1967. – С. 576.

3. Моляко В.А. Психология решения

школьниками творческих задач. – К.: Радянська школа, 1983. – 96 с.

4. Отич О. Танцювальне мистецтво у розвитку особистості//Мистецтво у розвитку особистості: Монографія/За ред., передмова та післямова Н.Г. Ничкало. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – С. 105 – 106.

5. Педагогічна енциклопедія. – К.: Вища школа, 1998. – 400 с.

6. Пономарев Я.Н. Психология творчества. – М.: Педагогика. – 1976. – 280 с.

7. Психологический словарь. – М.: Педагогика, 1983. – С. 335 – 336.

8. Радянський енциклопедичний словник. – М.: Советская энциклопедия, 1985. – С. 132.

9. Рубинштейн Л. Основы психологии. – М.: Учпедгиз, 1935. – С. 153.

10. Сисосва С.О. Педагогічна творчість. Монографія. – Х. К.: Книжкове вид. "Каравела", 1998. – 50 с.

11. Спиркин А.Г. О творческой силе человеческого разума. Послесловие // Гиргинов Г. Наука и творчество. – М.: Прогресс, 1979. – С. 333 – 352.

12. Философский энциклопедический словарь / Редкол. С.С. Аверинцев. – 2-е изд. – М.: Советская энциклопедия, 1989. – 815 с.

13. Цапок В.А. Творчество. Философский аспект проблемы. – Кишинев, 1989 – 152 с.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2010

Джерела мудрості

"Висловлюючи свою думку про демократію, У. Черчилль нічого кращого не придумав".

Костянтин Кушнер
історик-педагог

"Перша з найдемократичніших доктрин полягає в тому, що всі люди цікаві".

Гілберт Кім Честертон
англійський письменник

"Якщо демократія вирішує свої завдання за допомогою влади, не обмеженої твердо встановленими правилами, вона неминуче вироджується в деспотію".

Фрідріх Август Фон Хайек
австралійський вчений

"Якщо в суспільстві запанують колективістські настрої, демократії з неминучістю приходить кінець".

Фрідріх Август Фон Хайек
австралійський вчений

